

ZVONÍ!

číslo 5

Adaptační programy vás zbaví strachu z neznámého

Reportáž ze Sokolova, kde pomáhají dětem při vstupu na běžné MŠ.

Na odklady má vliv hodnocení z MŠ a měsíc narození dítěte

Analýza důvodů, které způsobují značný počet odkladů školní docházky.

S Aspergerem v české škole. První, co se řeší, jsou peníze

Jak dobře jsou připraveny školy na děti, které potřebují speciální podporu?

Školní psycholog by se měl s dítětem a jeho rodiči potkávat pravidelně během celé školní docházky.

4

Jak překonat bariéry, které některým dětem brání ve vstupu na běžnou MŠ. Zkuste adaptační programy.

Dítě s Aspergerovým syndromem potřebuje především pochopení a podporu ze strany učitelů.

10

Znáte reality show 8.A? Jaký obrázek o našem vzdělávacím systému podle vás ukazuje?

12

18

Prožijte jeden den učitelky kladenského předškolního klubu, do kterého docházejí děti z místních lokalit.

Co trápí ředitele českých škol? Jak se jejich pracovní náplň liší od jejich zahraničních kolegů?

19

20

obsah

Adaptační programy vás zbaví strachu z neznámého. 4

Reportáž ze Sokolova, kde pomáhají dětem při vstupu na běžné MŠ.

Na odklady má vliv hodnocení z MŠ a měsíc narození dítěte 9

Analýza důvodů, které způsobují značný počet odkladů školní docházky.

Školní psycholog: Deváťáci? S těmi od nás je docela sranda . 10

Reportáž ze školy, kde jeden školní psycholog „přežil“ už tři ředitele.

S Aspergerem v české škole. První, co se řeší, jsou peníze. . . 12

Jak dobře jsou připraveny školy na děti, které potřebují speciální podporu?

Pokrok místo počítání chyb. Víme však, jak na to? 16

Rodiče i učitelé se přou o to, jak hodnotit děti. Slovně, či známkováním?

Moje malá mise, aneb jeden den učitelky předškolního klubu . . 18

Chcete vědět, jaké je to učit v předškolním klubu pro děti z chudých rodin?

Reality show Třída 8. A klade velmi nepříjemné otázky 19

Jak je vůbec možné, že máme v České republice jednobarevné třídy?

Co trápí ředitele českých škol? Finance a administrativa.... . 20

Mezinárodní srovnání práce ředitelů škol ukazuje česká specifika.

editorial

Vážení přátelé,

dovolu mi prosím, abych vás přivítal u pátého čísla časopisu Zvoní. V jeho aktuálním vydání mimo jiné naleznete reportáž ze sokolovského předškolního klubu pro děti z chudých rodin, kde se pomocí adaptačních programů snaží zjednodušit přechod dětí do klasických mateřinek. Dalším tématem, kterému se věnujeme, jsou odklady školní docházky. Proč jsou tak časté a co je jejich hlavní příčinou? O práci školního psychologa jsme si povídali s Richardem Braunem, který je nejdéle působícím psychologem na jedné škole v České republice. Znovu se také vracíme k tomu, jak jsou české školy připraveny pracovat s dětmi, které vyžadují speciální pozornost a péči. Bob Kartous se ve svém článku zaměřil na Aspergerův syndrom. A Kateřina Lánská se pokouší přinést další pohled na vděčné (a věčné) téma hodnocení dětí. Známkovat, či hodnotit slovně? Nebo obojí?

Časopis Zvoní si v elektronické podobě můžete objednat na martin.kovalcik@clovekvtsni.cz. Přeji příjemné čtení.

Martin Kovalčík

ROK KOZY JE TADY. Co přinese českému školství?

Ilustrační foto: CC BY-NC-SA Natesh Ramasamy

KOMENTÁŘ České školství stále hledá pravou tvář. Najde ji letos?

Co přinese rok 2015 českému školství? Čeká nás klidný rok, nebo doplatíme na svou zatvrzelost?

Podle čínského horoskopu je rok 2015 ve znamení Kozy. Koza je v čínské mytologii symbolem mateřství, klidu, pokoje a harmonie. Na druhou stranu však symbolizuje i jakousi zatvrzelost a neochotu ke kompromisům.

A právě ona zatvrzelost patří k jedné z bariér, které českému školství brání v rozvoji. Ukázkou budiž debata nad tím, kam by mělo naše školství směřovat, a kdo by měl opouštět brány českých škol. „Dneska získat mechanizátora nebo agronoma – nejsou tyhle profese, dneska máme samé vysokoškoláky,“ přidal se na konci minulého roku Andrej Babiš k prezidentu Zemanovi a dalším v pořadáku po větším počtu manuálních pracovníků. A ministr školství Marcel Chládek jim vyhověl – letošek vyhlásil, po dohodě se Svazem průmyslu a dopravy „Rokem technického vzdělávání.“ Co na tom, že Česká republika patří mezi země s nejvyšším počtem učňů v OECD...

Česko hledá budoucnost

„Jsem rád, že jsme se s panem ministrem dohodli takto brzy po jeho nástupu. Nebojme se nově nastavit proces, a to včetně

legislativních věcí, abychom dokázali vrátit linii žák – škola – firma tam, kde má být,“ pochvaluje si tento krok prezident Svazu průmyslu a dopravy Jaroslav Hanák. V plánu mají mimo jiné i „podporu oborů podle potřeb trhu práce, tedy i na základě predikcí určit, které obory stojí za to podpořit.“ To zní děsivě. Proč by měl být celý systém přetransformován podle potřeb zaměstnavatelů? Jejich zájmy jsou krátkodobé a ori-

Škola by dítě měla rozvíjet tak, aby se bylo schopno samo rozhodovat. Což je přesný opak toho, co chce ministr školství.

entují se jen na svůj zisk. Navíc se nabízí otázka, co bude s těmi agronomy, které ne-najdou uplatnění v Agrofertu? Skončí spolu s mechanizátory na úřadech práce. Na rozdíl od vysokoškoláků, kteří jsou při hledání práce daleko více variabilní.

Analytické centrum Glopolis zveřejnilo ke konci roku závěrečnou zprávu z tříletého projektu Česko hledá budoucnost, jehož

cílem bylo nalézt vizi rozvoje české společnosti. V její závěrečné zprávě se například dočteme: „V demokratické společnosti by se děti měly učit samostatně myslet a rozhodovat, umět vést i podřídit se vedení, tolerovat rozdíly v názorech, spolupracovat s druhými na společném díle, respektovat práva ostatních.“ Jinými slovy: škola by dítě měla rozvíjet tak, aby v dospělosti bylo schopno rozhodovat se samo. Což je přesný opak toho, co chce ministr školství a další.

Podle Bohumila Kartouse ze sdružení EDUin je navíc spíše výjimkou, aby absolvent školy zůstal v tomto oboru dlouhodobě. Není ani jasné, jak bude vypadat společnost za několik desítek let, kdy se současní středoškoláci budou stále pohybovat na pracovním trhu. „Evidentní je, že změny se dějí, musíme na ně být připraveni. A k tomu potřebujeme všeobecné vzdělání,“ poznamenal.

Na závěr bych rád do nového roku popřál dětem a pedagogům slibovaný klid, mír a harmonii a všem, kteří mají na chod českého školství jakýkoliv vliv, otevřenou hlavu a schopnost se správně rozhodnout.

Martin Kovalčík

SOKOLOVSKÝ PŘEDŠKOLNÍ KLUB se dětem otevírá každý týden od pondělí do čtvrtka.

Foto: Kateřina Lánská

REPORTÁŽ

Adaptační programy vás zbaví strachu z neznámého

Děti, které vyrůstají v prostředí sociálního vyloučení, potřebují na cestě do běžné školy podporu, která spočívá především v tom, pochopit jejich situaci. Bez spolupráce s rodinou to nepůjde.

Je pátek před desátou dopoledne a v jednom ze starších otlučených činžáků u železničního nádraží v Sokolově se scházejí první rodiče s dětmi. Jdou do školky, přesněji do předškolního klubu, který běžnou mateřskou školu supluje. V pátek se setkávají výjimečně, obvykle přicházejí už v půl osmé ráno, ale jen od pondělka do čtvrtka.

Úzká chodba jednoho z domů spojuje nad schodištěm několik místností. Úplně vzadu na pravé straně je kancelář a naproti ní něco jako klubovna, kde se potkávají rodiče. Vedle je malá místnost zařízená hračkami a dětským nábytkem, tady se čtyřikrát do týdne společně učí poznávat nové věci 12 dětí. Poslední místnost na druhém konci chodby pak slouží jako tělocvična pro hry, taneční kroužek a společné akce. Dnes se tu odehrává mikulášská nadílka.

Cesta z předškolky do školky

Na výjimečné páteční dopoledne přišly předškoláčka Kristýnka se svojí mladší sestrou Ivetkou, tříletá Janička a pětiletá Martinka. O něco později, než přijde

i dlouho očekávaný čert s andělem a Mikulášem, se připojí ještě Honzík a Natálka, která už chodí do školy.

Zatímco holčičky začínají tradičním raním rituálem, během něhož se mezi sebou v kroužku pozdraví a pak společně nakrmí morče, rodiče se přesunou do zadní místnosti a začínají vyrábět adventní věnce. Až na pana Slepčika z nich momentálně nikdo nemá práci a jedna rodina žije

Zeptají se vás, jestli máte zaměstnání, když řeknete, že ne, tak vám dítě nevezmou. Vždyť může být s vámi doma.

v místním azylovém domě. Vítejte na návštěvě v sokolovském předškolním klubu, který tu provozuje nezisková organizace Člověk v tísni.

„Syn navštěvoval předškolku Ioni celý rok, letos chodí do mateřské školy Pionýrů. Přestoupili jsme, protože se mu ve

školce zalíbilo, když jsme tam chodili na adaptační programy,“ popisuje pan Slepčík důvod, který je vedl k tomu, že se se ženou rozhodli zapsat dítě do mateřské školy. Sám zůstal pracovat na sokolovské pobočce Člověka v tísni a začal tam pořádat zájmové kroužky tancování.

„Dostat dítě do mateřské školy je podle něj pro Roma bez práce obvykle dost problematické: „Zeptají se vás, jestli máte zaměstnání, a když řeknete, že ne, tak vám dítě nevezmou, vždyť může být s vámi doma. Mně řekli, když jsem jim přiznal, že práci nemám, že dávají přednost těm, kteří pracují,“ popisuje peripetie při zápisu do školky.

Podobné diskriminační podmínky se leckdy dotýkají i neromských rodičů, kteří jsou doma s mladším dítětem, které ještě školku navštěvovat nemůže. A získat ve školce místo pro tříleté dítě je v některých lokalitách a městech téměř nadlidský výkon, protože zřizovatelé na vyšší počet narozených dětí v posledních deseti letech ještě nebyli schopni zareagovat.

RODIČE NEZŮSTÁVAJÍ STRANOU, tentokrát se pustili do adventních věnců.

Foto: Kateřina Lánská

Nezapomenout na rodiče

O možnosti chodit do předškolního klubu se pan Slepčík dozvěděl stejně jako ostatní rodiče od známých. „Syn se vždycky rád vrací a chtěl by zpátky, ale já mu říkám, že musí chodit do té druhé školky, tam se toho víc naučí.“ Tou druhou myslí právě MŠ Pionýrů, která jeho syna přijala letos poslední rok před zápisem do školy. Paní ředitelka Alena Machulková už druhým rokem spolupracuje s předškolním klubem a jednou týdně zve na hodinu odpoledne děti i jejich rodiče k návštěvě některé ze školních tříd. Rodiče si můžou během té hodiny, co si děti z předškolky hrají s ostatními, promluvit s učitelkou, zeptat se jí, na co potřebují, prohlédnout si prostředí a zjistit, jak se tam dětem líbí.

„Jak rodiče slyší, že jdeme do školky, tak se chtějí také podívat. Je tam skvělá paní ředitelka. Je moc hodná na děti, chová se k nim, jak kdyby byla jejich babička,“ chválí si přístup paní ředitelky pan Slepčík. To, že rodiče mohou navštívit školu společně s dětmi, pobýt v ní a podívat se, jak to tam chodí, není vůbec obvyklý přístup. Podle pracovníků Člověka v tísni to má ale velký vliv na získání důvěry rodičů, kteří jsou pak mnohem více nakloněni tomu dítě do školky dát. Jejich nedůvěra se může zdát nepochopitelná a nesrozumitelná, ale pramení jednoduše z toho, že sami nemají s institucemi úplně dobré zkušenosti. Navíc mezi nimi často kolují různé historky, které je od toho, aby děti do školky poslali, odstrašují.

„Problém není leckdy ani tak v dětech, ale v dospělých. Oni často žijí v tom, že učitelky ve školkách dětem ubližují, zavírají je do skříní nebo do sklepa. Proto napadlo moji předchůdkyni Romanu Sapouškovou udělat adaptáky, do kterých budou zapojeni i rodiče,“ vysvětluje Marie Jelínková ze sokolovské pobočky Člověka v tísni, proč začali brát na adaptační programy do školek i rodiče dětí, i když to není úplně obvyklá praxe. Většinou se snaží předškolní kluby vyjednat se školkami možnost navštívit jejich dopolední program, kdy mají pro děti učitelky při-

Problém není leckdy ani tak v dětech, ale v dospělých. Oni často žijí v tom, že učitelky ve školkách dětem ubližují.

pravené různé aktivity. Tam by samozřejmě přítomnost skupinky rodičů daleko víc rušila než odpoledne, kdy už si děti jenom hrají. Možnost poznat se vzájemně a promluvit si, se, podle Marie Jelínkové, velmi osvědčila při překonávání vzájemné nedůvěry.

I ona potvrzuje silný pozitivní vliv paní ředitelky na to, jak se romští rodiče na školu dívají. „Paní ředitelka je velmi vstřícná, jakmile s námi přijde někdo nový, představí se mu, podá mu ruku, promluví si s dítětem i s rodiči o dítěti. I matka, která byla nejdřív nedůvěřivá, se po

seznámení s paní ředitelkou začala velmi snažit,“ říká. V letošním roce přijala tato školka pět dětí z předškolního klubu. Jedno z nich se posléze vrátilo zpátky, protože pro rodinu bylo z finančních a organizačních důvodů složité vodit děti do třech různých školních zařízení.

Ne vždy je to idylka

Na co nejčastěji naráží snaha o navázání spolupráce předškolních klubů a mateřských škol? Podle Evy Pospíšilové Kočárkové z liberecké pobočky Člověka v tísni je to práce s předsudky. „Jedna paní ředitelka uvedla jako důvod, proč nechtějí navázat spolupráci s naším předškolním klubem, že si nemůžou dovolit vpustit cizí lidi do objektu, protože mají obavy ze škod na majetku a krádeží a „kdo by jim to uhradil“,“ popisuje jednu z reakcí.

Její kolegyně Magdalena Kudláčková k tomu dodává: „Podle reakcí učitelky ze školky, která se nám nabídla ve vzdálenější lokalitě, vidím jako hlavní překážku strach z neznámého, stereotypní představu o našich dětech, zvyčích v jejich rodinách a jejich chování. Myslím, že to pramení z toho, že s nimi nemají žádnou zkušenost, a pokud nějakou mají, nerozumějí odlišnému chování rodičů, specifickým potřebám dětí, že prostě nemají dostatek informací.“ Pedagogové podle všeho často nevědí, jaké problémy rodiny řeší, v jakých podmínkách žijí a jak je důležité, aby rodiče získali sebevědomí a mohli odbourávat své obavy z institucí. Ve školkách jsou navíc třídy často přeplně-

né a představu, že by si měly přibrat ještě další děti, proto učitelky odmítají. Častým a obvykle blíže nespecifikovaným argumentem jsou i hygienické důvody.

Celkově ale mají v Liberci spíše dobré zkušenosti se vstřícností oslovených školek. „Paní učitelky ze tří spolupracujících školek se střídavě účastní vzdělávacích kurzů, které letos pořádáme, takže jsou do problematiky zasvěcené a navíc vidí děti v akci. Mluvily i o tom, že mnoho jejich dětí má velmi podobné hendikepy a řeší s nimi totožné věci jako já s našimi dětmi,“ popisuje spolupráci vedoucí předškolního klubu Magdalena Kudláčková. Učitelky jsou podle ní čím dál otevřenější k vymýšlení společných aktivit a dávají jim velký prostor.

Změnu chce celé město

Petra Křiklavová z předškolního klubu v Chodově u Sokolova vnímá, že na možnosti dosáhnout spolupráce se zdejšími mateřskými školami měla velký podíl Agentura pro sociální začleňování, která v této lokalitě působí. „Paní ředitelka všech mateřských škol v Chodově si možná někdy připadá do spolupráce s námi trochu nucena jednak z naší strany a jednak ze strany města jako zřizovatele. Myslím, že je zde také velký tlak od Agentury pro sociální začleňování. Na samotnou práci ve škole si ale nemůžeme stěžovat. Paní učitelka, která nám byla přidělena, je spoluprací nadšena, vymýšlí různé aktivity, které můžeme dělat dohromady, a pokud je možnost, ráda s dětmi přichází i do našeho klubu,“ popisuje své zkušenosti.

Situace v Sokolově je specifická a výjimečná v tom, že se zřizovatel výrazně chopil iniciativy v řešení segregace romských dětí. Prvním zásadním krokem bylo zrušení jedné ze škol, která byla dlouhodobě nenaplněná a navíc segregovaná (procento romských dětí v ní bylo až

90 procent), a druhým pak ustavení nových spádových obvodů tak, aby nedošlo k tomu, že se většina dětí přesune na jinou vybranou školu a problémy se segregací budou pokračovat. „Snažila jsem se zjistit, jakým způsobem můžu ředitelům škol pomoci,“ vysvětlovala přístup v prosazování svého záměru na prosincové debatě na kulatém stole SKAV a EDUin Světlana Sojková, bývalá vedoucí Odboru školství v Sokolově.

Ne vždy, podle jejích slov, o pomoc ředitelé stáli, přesto zavedli na radnici společné měsíční porady, na které chodil i tehdejší místostarosta, a když slyšel, co školy trápí, bylo mnohem snazší prosadit potřebné změny. Radili se také s asistenty pedagoga nebo s výchovnými poradci. Město během reformy financovalo dotazníkové šetření, aby zjistilo, jaké je klima ve školách, podpořilo asistenty tam, kde bylo potřeba, a poslalo do škol i putujícího školního psychologa, kterého si jednotlivé školy mezi sebou „půjčují“. Peníze získané z hazardu byly využity na financování kroužků při školách, aby do nich mohly chodit i děti z ekonomicky slabšího prostředí a posloužily i na doučování přímo v rodinách. V rámci prevence záškoláctví zavedly všechny školy jednotný systém omluvenek a sjednotily i své školní řády.

Den v předškolním klubu

Všechny tyto strategické změny pomáhají řešit situaci dětí z chudých rodin. Do předškolního klubu u nádraží jich teď chodí dvanáct, tři z dětí k nim docházejí z azylového domu a čtyři se chystají v lednu k zápisům. Marie Jelínková, které tady většina říká Mája, se s dětmi celé páteční dopoledne před Mikulášem učí poznávat barvy, chutě a vůně a rozlišovat kategorie plodů.

„Sem děti rády chodí a hlavně se tady něco naučí. Myslím, že v předškolních se

věnují dětem víc než v běžných školách, je jich tu míň a mají na ně víc času,“ oceňuje práci s dětmi v předškolním klubu pan Slepčík. „Je to tady dobrý i pro rodiče, že sem chodí s dětmi,“ pokračuje, zatímco rodiče dokončují své adventní věnce a připravují se na příchod Mikuláše. „Vždy, když je speciální program pro děti, je tu program i pro ně. Minulý rok tu byl klub matek, každé pondělí vyšívaly, pekly, nebo dělaly to, co chtěly - i otcové mohli přijít, kolikrát si vyzkoušeli i to, co ještě předtím nikdy nedělali. Oni sem chodí ti dospělí rádi, kolikrát se sem cpou i víc než děti,“ směje se.

Na otázku, čím to je, odpovídá, že je to nejspíš tím, jak se k nim chovají v předškolce. „Tady vám neřeknou, dejte sem dítě a na shledanou. Tady se s námi baví, řeknou, ať se jdeme podívat, jak s dětmi pracují a to je pro ty rodiče hodně důležité. Samozřejmě se taky najde někdo, kdo je trochu konfliktní, ale je to spíš výjimečné,“ popisuje důvody, proč rodiče předškolku navštěvují a tráví tu čas, zatímco se děti učí.

Sám se teď chystá v lednu se svým synem k zápisu. „Hodně o tom s rodiči mluvíme, bojím se toho, že malej dostane nějakou špatnou učitelku a bude chodit domů a brečet, že nechce chodit do školy. I jsem to viděl u jiných rodičů, odsud z klubu, malý kluk nastoupil do školy a pak brečel, že tam už nepůjde. Tak ho dali na jinou školu a tam chodí rád. Hodně podle mě záleží na učitelce. Kdyby se tohle nahoře ve škole, kam máme chodit, stalo, tak se taky budu snažit najít jinou školu. Chci, aby syn do školy chodil rád. Protože, když je dobrá učitelka, děti tam rády chodí, to vidím ve škole, někdy ani nechtějí jít domů. Takhle by to mělo být i ve škole,“ popisuje pan Slepčík svá očekávání.

Kateřina Lánská

Školská reforma v Sokolově

O sokolovské „školské reformě“ jsme si se Světlanou Sojkovou, tehdejší šéfkou místního školského odboru, povídali v 1. čísle časopisu Zvoní. Před dvěma lety zde sloučili tři základní školy ze sedmi. Do jedné z nich chodilo 90 procent žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Jak postup města tehdy popsala?

1) Nejprve jsme upravili spádové oblasti tak, aby obvod, ze kterého docházelo nejvíce žáků do rušené školy a který generoval nejvíce dětí ze sociálně slabých rodin, byl rozdělen mezi ostatní obvody. Samozřejmě jsme zachovali přiměřenou docházkovou vzdálenost.

2) Poté jsme snížili kapacity jednotlivých škol, neboť stavební kapacity již neodpovídaly skutečnosti, a zároveň jsme chtěli minimalizovat opětné stahování dětí z jedné lokality pouze do jedné školy.

3) Další nezbytnou součástí našeho plánu byla realizace celé řady opatření, jejichž smyslem bylo vytvořit školám adekvátní podmínky pro to, aby příliv nových žáků zvládli. Mluvíme především o zajištění financí, které hrají v prosazování našich záměrů klíčovou roli.

- Po konzultaci s řediteli jsme školám zafinancovali poradenské služby školního psychologa, který na každé základní škole působí jedenkrát týdně čtyři hodiny.

- Dalším krokem bylo předfinancování již zřízených, ale i nových pozic asistentů pedagoga.

- Z dalších opatření bych např. jmenovala uspořádání dvou seminářů především pro ředitele škol, jejich zástupce, výchovné poradce a metodiky školní prevence.

Celý rozhovor naleznete na www.clovekvtsni.cz/zvoni1 (str. 10-11)

PŘED TÍM, NEŽ DORAZÍ MIKULÁŠ, si ještě procvičíme, co jsme se letos naučili. Třeba se to bude hodit...

Foto: Kateřina Lánská

SPLNĚNO! A teď může ten čert klidně přijít.

POZNÁŠ, JAK CHUTNÁ POMERANČ? A je to ovoce nebo zelenina?

KAŽDÉ RÁNO začíná rituálem. Je potřeba se postarat o místní morče.

DNES SE ŠLO DO ŠKOLKY výjimečně i v pátek. Přišla vzácná návštěva.

Odklady jsou reakcí rodičů na stav školského systému

Psycholog Václav Mertin analyzuje důvody, proč je u nás v posledních letech tak velká obliba odkladů školní docházky. Jaké dopady mají na děti ohrožené sociálním vyloučením?

Samotný odklad školní docházky pokládám za systémově špatné opatření. Vzhledem k tomu, že náš školský zákon deklaruje povinnost školní docházky pro všechny děti a současně požadavek individuálního přístupu, mělo by nastoupit každé dítě, které naplní věkové kritérium. Umím si představit, že cca 0,5 % dětí by dál dostávalo odklad a nastupovalo později, protože jejich odchylky jsou tak výrazné, že přesahují obvyklé možnosti současné školy a je velká pravděpodobnost, že během ročního odkladu dojde k podstatnému zlepšení. A naopak zcela zanedbatelný dílek procenta populace dětí by mohl nastupovat do školy dříve, než ukládá zákon.

Ovšem psycholog nestanovuje pravidla fungování školského systému nebo dokonce společnosti, takže ve svých konkrétních návrzích a doporučeních se přizpůsobuje existující realitě. Psycholog se snaží chránit klienta a v tomto případě představuje odklad školní docházky prevencí zbytečného selhávání. Proto také léta narůstal počet odkladů až k maximu cca 25 % a nyní cca 18–20 %.

Podle mého názoru je odklad pouze z menší míry dán předpoklady a vývojovou úrovní dítěte, či jeho připraveností. Z větší části pak podmínkami a ochotou přijímající základní školy a současně obavami a očekáváními rodičů. Podmínky znamenají v první řadě počet dětí – pokládám za nepříhodné, aby první třída měla víc než dvacet dětí. Stejně podstatné jsou ovšem předpoklady na straně učitele. Učitelé mají strach, že jejich vzdělání nedává dobré předpoklady pro žáky se speciálními vzdělávacími potře-

bami. V tom mohou mít i pravdu, protože u nás už je v současnosti zcela zbytečně oddělena speciální pedagogika od pedagogiky pro žáky intaktní. Současně však zapomínají, že každé dítě je jiné a každému musejí hledat specifický přístup, aby je naučili co nejvíc. Pokud by zároveň celý vzdělávací systém byl nastaven na to přijmout všechny děti s otevřenou náručí a naučit je bez ohledu na jejich vstupní předpoklady, snížily by se obavy rodičů. Proto také jiné vyspělé státy vykazují výrazně odlišná čísla.

18–20

Tolik procent dětí odejde od zápisu na základní školu s odkladem povinné školní docházky. V minulosti to bylo až 25 procent.

Odklad nezabrání selhání

Existuje však také specifická skupina dětí, které se blíží povinné školní docházce bez odpovídající podpory rodičů. Zatímco běžnému dítěti se v prvních šesti letech života dostává vynikající, průměrné nebo alespoň jakéstké podpory ze strany rodičů a později i kolektivního zařízení, existují rodiny, jejichž aktivity vzhledem k tradičnímu vzdělávání jsou prakticky nulové a navíc děti nenavštěvují kolektivní zařízení. Podle mého názoru právě kvůli těmto dětem chce zavést pan ministr povinný poslední rok mateřské školy před vstupem do první třídy. Dokud tomu tak není, může

se u nich zdát odklad nevhodný, protože zůstávají v domácím prostředí a pokračují ještě jeden rok v nedostatečném rozvíjení. Problém, před kterým stojí odborníci v poradnách i učitelé, spočívá v tom, že nedostatečná připravenost některých dětí je tak velká, že jsou zcela reálně ohroženy selháním v první třídě. Takže pak je špatně doporučit odklad a stejně špatně je nedoporučit odklad. Dobré by bylo zajistit těmto rodinám nebo alespoň dětem v nich odpovídající podněty. Ovšem nelze začít až poslední rok před vstupem do školy nebo dokonce v první třídě, ale o dva, tři roky dříve. Český stát má v tomto směru vůči některým dětem nemalé dluhy.

Tyto dluhy lze odstraňovat pouze zaměřením na rizikové děti i jejich rodiny a to zejména v předškolním věku a pochopitelně i později. Problém se nevyřeší spekulacemi o nevhodnosti diagnostických nástrojů, ani nerespektováním současných poznatků, které jasně ukazují, že nedostatečná stimulace v raných stádiích může působit reálné změny inteligence. Existuje přísloví, které říká, že bych neměl obviňovat zrcadlo, když mám křivou hubu.

Dnešní rodiče případný odklad naštěstí příliš neřeší. Zatímco dříve byl pro řadu rodin téměř ostuda, dnes jsou zpravidla iniciativní sami rodiče. To vede některé povrchné pozorovatele k názoru, že jde o jakousi módu. Osobně spatřuji mnohem podstatnější příčiny ve fungování školského systému. Pokud dojde ke změně, bude se snižovat i počet odkladů.

Václav Mertin

Co říká o odkladu povinné školní docházky školský zákon (§ 37)

- 1) **Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.**
- 2) **Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky.**

- 3) **Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.**
- 4) **Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky podle odstavce 1 nebo 3, doporučí zároveň zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.**

ANALÝZA Na odklad má vliv hodnocení z MŠ a měsíc narození dítěte

Česká republika patří k rekordmanům v počtu udělovaných odkladů školní docházky. Nedávné šetření výzkumníků Pedagogické fakulty se zaměřilo na důvody tohoto jevu.

Mezi dětmi, které dostávají odklad školní docházky, jsou častěji děti z nepodnětného prostředí, které mají horší výsledky v některých dovednostech (předmatické dovednosti, zrakové vnímání). U dětí rodičů s vyšším vzděláním rozhoduje o odkladu nejčastěji měsíc narození dítěte, rodiče mají obavy, zda by mezi spolužáky uspělo, když by bylo jedním z nejmladších ve třídě. Rodičů, kteří se rozhodli v roce 2012/2013 požádat o odklad školní docházky pro své dítě, bylo v České republice celkem 22 procent. Je to číslo několikrát převyšující procento odkladů v sousedních zemích. Na Slovensku jich bylo 8 procent, v Německu také 8 procent a v Rakousku dokonce jen 4 procenta.

Postoje rodičů k odkladům školní docházky představil rozsáhlý výzkum Ústavu výzkumu a rozvoje vzdělávání Pedagogické fakulty v Praze, kterého se zúčastnilo 2008 rodičů předškoláků z 95 mateřských škol. Šetření nebylo zaměřené pouze na postoje k odkladům. Ukázalo, že dnešní předškoláci jsou mnohem lépe připraveni na výuku matematiky, než byli jejich prarodiče (diagnostiku matematických dovedností a zrakového vnímání podstoupilo 795 dětí). Rodiče si též chtějí vybírat školy sami a nejsou spokojeni se spádovostí, přičemž rodinné zázemí hraje při výběru školy zcela zásadní roli.

Mezi důvody, které hrají roli při uvažování o odkladu, najdeme doporučení z mateřské školy, od lékaře, doporučení od učitelů při zápisu. Největší procento (38 procent) rodičů však uvádí, že tím hlavně

Hlavní důvody odkladu

Vlastní rozhodnutí 38,4 %
Doporučení z MŠ – předem 23,6 %
Doporučení z pedagog.-psych. poradny 10,6 %
Doporučení ZŠ (při zápisu) 9,9 %
Doporučení od lékaře 8,4 %
Jiné 7,2 %
Nechuť, strach dítěte 1,5 %
Doporučení příbuzných nebo známých 0,4 %

ním důvodem o odklad požádat, bylo jejich vlastní rozhodnutí. Když však sečteme podněty z vnějšku, dostaneme číslo ještě větší. Zvláště u sociálně slabších rodičů, pak doporučení z mateřské školy hraje při rozhodování o odkladu velkou roli. Podle závěrů analýzy má dítě, u kterého paní učitelka v MŠ označila školní zralost na škále 1–5 hodnotou 4 nebo 5 a zároveň se narodilo v červnu až srpnu, 91 procentní pravděpodobnost odkladu

školní docházky. Na rozdíl od dítěte, kterého paní učitelka oznámkovala hodnotou 1–3 (spíše školně zralé dítě), a které se narodilo v červnu až srpnu, u toho se pravděpodobnost odkladu pohybuje pouze okolo 20 procent.

Ukázalo se, že rozhodování rodičů ovlivňuje nedůvěra ve vzdělávací systém – nevěří, že by i slabší nebo mladší dítě mělo šanci ve škole uspět. I proto můžeme vidět velký rozdíl v tom, jak se rodiče rozhodnou. Narodilo-li se dítě v červenci, zvažuje odklad 29 procent rodičů, u dětí narozených v srpnu pak 43 procent. Zajímavé je také, že za stejných podmínek, při kterých se zohledňuje datum narození a výsledky v diagnostice, uvažují o odkladu rodiče v daleko větší míře u chlapců, než u dívek.

Rodiče chtějí zvýšit šance dětí na úspěch

Autoři analýzy shrnuli výpovědi do tří skupin. Do první patří důvody zdůrazňující znevýhodnění dítěte (nebude stačit spolužákům, špatná grafomotorika, není dostatečně samostatné, špatně mluví, atd.). Druhá skupina argumentů se týká ohledů zdůrazňujících dobro dítěte (chceme dítěti prodloužit dětství, má větší šanci být ve škole úspěšné), poslední skupinou jsou argumenty, které se odkazují k vnějším podmínkám (příští rok bude větší šance dostat se do menší třídy, mnoho dětí má odklad, bojíme se poslat dítě bez odkladu).

Uvažování o odkladu vychází obvykle z kombinace důvodů a roli zde hraje i to, že rodiče škole a školskému systému nedůvěřují. To potvrzuje i další část šetření, ve kterém vyšlo najevo, že téměř 91 procent dotázaných rodičů si myslí, že by měli mít právo školu pro své dítě vybírat, a jen 9 procent z nich je pro zachování spádovosti. Podrobnější výsledky a souvislosti šetření se dočtete v připravované publikaci Davida Gregera, Jany Strakové a Jaroslavy Simonové, která by měla vyjít v roce 2015 v nakladatelství Karolinum.

Kateřina Lánská

ŠKOLNÍ PSYCHOLOG se s dítětem setkává pravidelně během celého školního roku.

Ilustrační foto: CC BY-NC-SA Carl Brown

REPORTÁŽ Školní psycholog: Devátáci? S těmi od nás je docela sranda

S každým žákem se potká minimálně čtyřikrát: u zápisu, v druhé, šesté a deváté třídě.

Richard Braun je nejdéle působícím školním psychologem na jedné škole v České republice. Na základní škole v Čimicích v Praze působí bez přestávky téměř 23 let. Jak sám říká, svou práci v rámci školního poradenského pracoviště (ŠPP) chápe jako servis učitelům a rodičům, aby byli schopni co nejlépe naplňovat potřeby dítěte. Právě to je jeho hlavním klientem. Na škole působí na poloviční úvazek a snaží se společně s učiteli a kolegy ze ŠPP řešit výchovné problémy a poruchy chování u dětí a rozvíjet tak jejich studijní potenciál a individualitu.

Na začátku 90. let byla ZŠ Libčická v Čimicích velmi problémová škola. Kulminovaly zde problémy nové doby, kdy se demokracie směřovala s anarchií. Obří sídlištní škola s 1500 žáky a dvěma budovami se musela potýkat s potížemi, na které nebyla připravena. Učitelé si proto sami vyžádali školního psychologa a zakázka byla jasná: hasit požáry, poskytovat krizové intervence. Tomu se Richard Braun věnoval prvních 10 let svého působení na škole. V průběhu let na škole vzniklo poradenské pracoviště, kde vedle školního psychologa působí také výchovný poradce, metodik prevence a etoped. Až poté byl čas věnovat se tvorbě promyšleného systému práce

s dětmi, rodiči a učiteli, který by podobným problémům předcházel.

Prevence i hašení požárů

Dnes se tak tým ŠPP stará o celou komunitu školy a jejich rukama projdou všechny děti, ať již v rámci obecné prevence rizikového chování, nebo při hašení různých problémů. Za ta léta se na škole vytvořil systém, kdy se psycholog, poradce či etoped s dětmi pravidelně setkávají v průběhu školního roku. Nad to se psycholog s dětmi cíleně a intenzivně setkává celkem čtyřikrát v průběhu jejich školní docházky – u zápisu, ve druhé, šesté a v deváté třídě. S částí dětí se setkává v rámci přípravných kurzů pro předškoláky, které škola pořádá.

Spolupracuje také s mateřskými školami v lokalitě a setká se se všemi dětmi, které jdou na zápis, a zjišťuje si tam o nich první informace.

Ve druhé třídě dochází na diagnostiku dětí na specifické poruchy učení. V šesté třídě, po přestupu na druhý stupeň, následuje adaptační víkend. V deváté třídě se pomocí dotazníků snaží s dětmi zjistit, na co se hodí a jaká střední škola je pro ně ta pravá. Vedle toho průběžně každý rok provádí ve třídách diagnostiku vztahů a atmosféry pomocí dotazníků, které Richard Braun sám navrhnul. Pokud je to potřeba, dělá ve třídách preventivní programy zaměřené na vztahy mezi dětmi. Paralelně s tím za ním dochází žáci na individuální

Jak pomáhá školní psycholog?

Děti

- provádí diagnostiku na specifické poruchy učení
- pořádá adaptační víkendy
- v deváté třídě poskytuje kariérní poradenství
- řeší vztahy a atmosféru

- poskytuje individuální konzultace
- vytváří různé podpůrné programy

Učitelé

- nabízí jim vzdělávací kurzy
- poskytuje supervize

- komunikuje s ředitelem o potřebách učitelů a školy

Rodiče

- poskytuje individuální i skupinové konzultace
- radí rodičům, jak připravit dítě na vstup na školu

„MLADÍ LIDÉ? U nás se s nimi dobře povídá a je s nimi sranda,“ říká psycholog Richard Braun.

Foto: CC BY-NC-SA Elizabeth Albert

konzultace a vede také růstovou skupinu pro děti s poruchami chování. O každém dítěti si sbírá detailní informace a materiály, aby byl schopen mu poskytnout co nejlepší individuální servis.

Důležité je umět děti podpořit

Tým ŠPP připravil jako poslední novinku podpůrné programy pro různé skupiny dětí, z nichž jednou je například setkávání s názvem „chaotik“ pro děti, které mají problém s přípravou domácích úkolů. Dalším příkladem servisu, který školní psycholog a tým ŠPP poskytoval, je doučování češtiny pro děti cizinců, konkrétně z Číny. Škola sama v minulosti sehnala učitele češtiny pro cizince s cílem, aby se děti co nejrychleji naučily jazyk, zapadly do školy a cítily se tam dobře.

Svoji práci chápe Richard Braun a tým ŠPP také jako službu pro učitele. Pokud je totiž učitel spokojený a má servis, který potřebuje, pak chodí po škole, usmívá se na děti a dělá svoji práci dobře. Děti tak nejsou jediná cílová skupina školního poradenského pracoviště. Učitelé mají možnost dobrovolně se zúčastnit vzdělávání z oblasti aplikované školní psychologie. Psycholog dále vede případové supervize nad konkrétními třídami, diskutuje s učiteli nad výstupy z diagnostiky vztahů ve třídách, které každý rok pořádá. Pro každého učitele je k dispozici pro konzultace k dané třídě. Komunikuje také s ředitelkou školy (které se mimochodem za jeho působení na škole vystřídal již tři) o potřebách učitelů, dětí a školy.

Jak ale říká, není a neměl by být prodlouženou rukou ředitele, ale spíše nezávislým prostředníkem.

Školní psycholog je tu i pro rodiče

Braunův přístup k roli školního psychologa je velmi otevřený a široký. Vnímá ji jako facilitátora mezi rodinou a školou a je ochoten radit i rodičům, pokud přijdou s prosbou o radu, týkající se například rozvodu či výchovy dětí doma. Spolupráce s rodiči je totiž pro školního psychologa zá-

učitele i komunitu školy. I přes počet 300 dětí a velké město tak jde vlastně o rodinnou školu, kde si na sebe všichni zvyknou a rádi se sem vrací.

Služby, které nabízí ŠPP a školní psycholog jsou dnes v očích dětí, rodičů i učitelů na ZŠ Libčická etablovaným servisem, standardem kvality. Zpočátku ale dalo hodně práce si svoje místo v systému školy najít a obhájit. S tím souvisel vždy i boj o finance – peníze na svoji pozici si musel Richard Braun vždy sehnat sám, nejčastěji z různých státních či evropských projektů. Dnes se zdá, že čím dál tím více škol a ředitelů chápe kvalitní školní poradenské pracoviště a školního psychologa jako důležitého pomocníka a jsou schopni na něj sehnat finanční prostředky.

Svou práci chápu jako servis učitelům a rodičům, aby byli schopni co nejlépe naplňovat potřeby dítěte. Právě to je mým hlavním klientem.

sadní. Proto na škole ještě před začátkem školního roku pořádají troje třídní schůzky pro rodiče budoucích prvňáků. Diskutují o různých tématech, například o tom, jak dítě připravit na školu, jak budovat u dítěte vztah k povinnostem či autoritám. Tato setkání rodiče velmi oceňují, neboť často s přípravou dětí tápou. Místní rodiče tak Richardovi a lidem ze ŠPP důvěřují a často se někteří ráno před školou či po ní staví, řeknou co je doma, či na sídlišti nového nebo přijdou s tím, co právě potřebují řešit. Tým ŠPP tak dobře zná rodiče, děti,

Školních psychologů v Česku pomalu přibývá a ZŠ Libčická je ukázkou toho, jak může symbióza školního psychologa, ŠPP a komunity školy vypadat. Richard Braun říká, že ho těší, když vidí, jaký potenciál v mladých školních psychologích je. Na škole samotné se žádné závažné problémy ani šikana již delší dobu neobjevily. Vedle dalších novinek pro letošní školní rok vymysleli rituál pro děti v době jejich 15. narozenin. Učit v devítkách je na této škole za odměnu, neboť mladí lidé vědí, co v životě chtějí, je s nimi sranda a dobře se s nimi povídá. Na škole je partnerská atmosféra, do které, jak Richard Braun skromně říká, jeho tým snad trochu přispívá.

Richard Lukáš, EDUin

NĚKTERÉ DĚTI S ASPERGEROVÝM SYNDROMEM žijí „osaměle“ a straní se ostatním.

Ilustrační foto: CC BY-NC-SA Keith Ellwood

ROZHOVOR

S Aspergerem v české škole. První, co se řeší, jsou peníze

„Než bych bojovala, našla jsem si novou školu. Bohužel je v Praze, a tak jsme se museli přestěhovat,“ říká Petra Valentová, maminka dítěte s Aspergerovým syndromem.

Jak zajistit kvalitní vzdělání pro dítě, které trpí Aspergerovým syndromem (AS)? Petra Valentová, jejíž syn se s tímto hendikepem narodil, na svých osobních zkušenostech dokládá, že úspěch záleží do značné míry také na štěstí. Buď ho máte, nebo ne. Buď narazíte na školu a lidi, kteří pomoci chtějí, nebo hledají cesty, jak se tomu vyhnout. To vede i k poněkud absurdnímu uvažování: nejprve se hledají finanční toky a teprve až poté způsob, jak dětem se speciálními potřebami pomoci...

Pravidla se dodržují

Můžete prosím našim čtenářům objasnit, co to je Aspergerův syndrom a jak se v běžném životě člověka projevuje?

Aspergerův syndrom patří mezi poruchy autistického spektra. Vyznačuje se především potížemi v komunikaci s ostatními. Sociální chování je v rozporu s celkově dobrým intelektem, který může u některých dosahovat i nadprůměrných hodnot, i s řečovými schopnostmi, jejichž vývoj nebývá opožděn. Jedná se o celoživotní hendikep.

V běžném životě se projevuje různě. Některé děti s AS se lidí straní a žijí „osaměle“. Příčinou této osamělosti však většinou bývá nejistota a neschopnost dítěte sociální kontakt navázat. Jiné jsou v sociálním kontaktu nepřiměřeně aktivní. Snaží se mezi ostatní děti zapojit, ale kontakt navazují neadekvátně. Bouchnou spolužáka, strčí do něj,

Mají velkou potřebu mluvit s učiteli o tom, kdo a jak pravidla porušuje. Ostatními dětmi to je považováno za „donášení, či žalování“, ale děti s AS jen chtějí, aby se pravidla dodržovala. Jsou to velmi tenké hranice, ale dětem s AS přináší do života mnoho těžkostí.

**Některé děti s AS se lidí straní a žijí „osaměle“.
Jiné jsou v sociálním kontaktu nepřiměřeně aktivní.**

”

mluví vulgárně, mluví stále o svém zájmu bez toho, aby poznali, že to ostatní nezajímá. Skáčí do řeči, protože neumí poznat, kdy druhý domluvil. Velmi neodbytně se dožadují, aby děti dodržovali veškerá pravidla, která by se ve škole dodržovat měla – nerušit při vyučování, neopisovat při písémkách, po zazvonění sedět v lavici, nekřičet na sebe o přestávce, atd...

“

Velmi těžko se i rodičům vysvětluje to, že pravidla a zákony by se měly dodržovat, ale je tak nějak zvykem, že se obcházejí. To dětem s AS vytváří v jejich hlavách jen další chaos a nepochopení. A celkem logicky se dá předpokládat, že musí toto napětí, úzkost, frustraci nějak a někde ventilovat. A tak se v životě dětí s AS velmi často objevuje agresivita – verbální i fyzická. Některé děti ji ventilují doma – na svých nejbližších, některé právě ve škole – napadáním spolužáků, někdy i učitelů. A velkým problémem je i sebeпошкоzování.

Jak se žije dětem s Aspergerovým syndromem a jejich rodičům v českém školství?

Velmi záleží na tom, jakou školu dítě s AS navštěvuje. Tím myslím, zda-li je otevřená

integraci nebo zda vnímá integraci jako něco, co bude chod školy omezovat. Často se nyní mluví o inkluzi, ale z mé zkušenosti a ze zkušenosti rodičů, se kterými jsem v kontaktu, bych řekla, že některé školy a především jejich zřizovatelé a představitelé kraje nedospěli zatím ani k integraci.

Popíši vám to na svém příkladu. Můj syn navštěvoval ZŠ a MŠ SNP 6 v Ústí nad Labem. Na prvním stupni měl velmi milou, trpělivou a empatickou třídní učitelku. Protože byl chytrý, vždy vše věděl, měl encyklopedické znalosti, nezlobil, nevyrušoval, držel se stranou všech „lumpáren“, měla paní učitelka pochopení pro jeho zvláštnosti – špatný úchop tužky, strach z hluku v tělocvičně, neobratnost, neschopnost zapojovat se do mimoškolních aktivit, jeho potřeba sedět sám v lavici, jeho nekontaktnost.

Mému synovi byl AS diagnostikován až v devíti letech, to chodil do čtvrté třídy. Byli jsme posláni do Speciálně pedagogického centra (SPC) v Teplicích a tam navrhli jeho integraci a vypracování individuálního vzdělávacího programu (IVP). A od té doby nastaly potíže. Mému synovi se přestaly tolerovat jeho zvláštnosti, školní psycholožka ho označila za problémové dítě, navrhla mi, abych ho přeřadila do dyslektické třídy, dokonce zpochybňovala diagnózu a chtěla si ho sama vyšetřit. Protože jsem s tímto postupem nesouhlasila, byla jsem označena za nespolupracujícího rodiče, IVP jsem si měla vypracovat sama a bylo mi naznačeno, že by bylo nejlépe, kdybych si našla školu, kde se té integraci věnují.

Než bych bojovala, našla jsem si novou školu. Bohužel je v Praze, a tak jsme se museli přestěhovat. Od šesté třídy začal můj syn chodit do ZŠ Jiřího Guta – Jarkovského v Truhlářské ulici. A já se nestačila divit, jak zde vše fungovalo zcela automaticky – vyšetření v SPC, vypracovaný IVP, který jsem měla možnost připomínkovat a vše bylo zohledněno, přidělený asistent, žádné zpochybňování mých sdělení, respekt k synovi, fungující komunikace. Společná setkání rodičů s asistenty, s výchovným poradcem a s paní ředitelkou školy dvakrát do roka.

Pozor, psychicky narušený jedinec

S jakými problémy se nejčastěji setkáváte?

Tam, kde to nefunguje, se rodiče nejčastěji setkávají s nepochopením, s výměnami, s nerespektováním, se zpochybňováním diagnózy, s podceňováním jejích dopadů na život dítěte, s neochotou komunikovat s rodičem. Velmi často také rodiče

Kam se obrátit o radu?

Petra Valentová je nejen matkou školáka s diagnostikovaným Aspergerovým syndromem, své zkušenosti uplatňuje také jako poradkyně pro rodinu a přátele v těžké věci v Poradkyně pro Aspergerův syndrom. Více informací naleznete na internetových stránkách www.petraskala.cz

Poradí s tím:

- kdo vám pomůže, když máte podezření na PAS u svého dítěte
- která pracoviště provádí diagnostiku PAS
- jaké další kroky vás čekají v případě potvrzení diagnózy
- jak se bude měnit váš život po sdělení diagnózy
- co přinese diagnóza vašemu dítěti

- jaká úskalí vás čekají při soužití vašeho „autíka“ s jeho sourozenci
- jak a zda-li vůbec komunikovat o diagnóze s vaším okolím
- jaké povinnosti a jaká práva máte v souvislosti se vzděláváním vašeho dítěte s PAS
- se kterými odborníky byste měli komunikovat, aby váš společný život byl v harmonii

řeší to, že jejich děti mají na prvním stupni domácí vzdělávání, protože škola hledá důvody, proč to nejde. To samozřejmě vede k tomu, že jeden rodič, převážně maminka, nemůže chodit do zaměstnání a v případě zaměstnavatele se rodina dostává do velké finanční tísně a rodiny jsou velmi často závislé na sociálních dávkách.

Často se mluví o inkluzi, ale z mé zkušenosti spíš vyplývá, že některé školy a jejich zřizovatelé nedospěli zatím ani k integraci.

Mnoho rodičů mluví o tom, že integrace funguje pouze formálně. Musí sedět veškerá dokumentace, tzv. papírově je vše v pořádku, ale dítě je vlastně až na posledním místě. Pokud chtějí rodiče komunikovat s asistentem, dostane se jim odpovědi, že toto není povinnost asistenta, někteří rodiče uvádějí, že jim škola nechce ukázat IVP. Teď dokonce v souvislosti s katastrofou ve Žďáru dostala maminka dítěte s AS

20

Zhruba tolik dětí s AS se vzdělává ve škole, kam nyní chodí syn paní Valentové. „Nestačím se divit, jak zde vše oproti minulé škole funguje zcela automaticky,“ popisuje paní Valentová.

od ředitele dopis, aby nechala dítě vyšetřit psychiatrem, protože rodiče se bojí o své děti, když do školy chodí psychicky narušený jedinec.

To vše vytváří obrovské tlaky, které na rodiče dopadají ze všech stran. Do toho tlak ze strany Aspergera, který si prosazuje

své zájmy, protože nechápe sociální kontexty. A jen těžko můžete po dítěti s AS chtít, aby pochopilo situaci a na chvíli vás nechalo nadechnout.

Jsou české školy ochotné děti s Aspergerovým syndromem vzdělávat? Nebo se tomu spíše vyhýbají?

I když ze zákona musí spádová škola přijmout i dítě s postižením, velmi často se stává, že ředitel školy, pokud nemá zkušenost s integrací, asi v dobré víře, požádá rodiče, aby své dítě umístili do školy, kde se integraci věnují. Rodiče od ředitelů slyší: „Nezlobte se, my nejsme integrační škola“, „už jsme jednoho autistu integrovali, ale stejně odešel do speciální školy“, „na to nám nikdo nedá peníze“, „my ale asistenty ve škole nemáme“, „naše škola na tu integraci není uzpůsobená“, „rodiče zdravých dětí už jednou protestovali, že ve škole žádné psychicky nemocné dítě nechťejí“.

Takže hned na začátku školní docházky je rodičům naznačeno, že jejich dítě škola nechce. A máte dvě možnosti. Buď se budete domáhat práva na to, aby vaše dítě škola přijala, a v tu chvíli se stáváte „nepohodlným a nespolupracujícím“ rodičem. A když se vám podaří tento „boj“ vyhrát, posíláte své dítě někam, kde ho vlastně nechťejí. Anebo začnete hledat školu, kde integrují a jste v roli toho, který prosí a vysvětluje, proč by vaše dítě škola měla přijmout. Mnohdy rodiče obcházejí několik škol, a když už jsou vyčerpáni a někdy začínou maminky i plakat, tak se podaří někoho zlomit a dítě vám přijmou.

Toto s sebou nese další problém. Protože škola není velmi často v místě bydliště, musíte své dítě každodenně do i ze školy nějak dostat. Mnohé děti s AS nejsou schopné zvládnout jízdu MHD. Vadí jim hluk, velký počet lidí, nečistota. Tak je musíte vozit autem. Do družiny dítěte s AS také moc nechťejí. Odpoledne už jsou unavené a zvyšuje se riziko problémového

UČITEL je důležitým faktorem, který určuje, jak se bude dítě s AS ve škole cítit.

Ilustrační foto: CC BY-NC-SA – Chris Yarzab

chování. Rodiče si musí zajistit osobního asistenta, ale mnohdy na něj nemají finanční prostředky.

Dokážete odhadnout, kolik dětí s touto diagnózou je možné vzdělávat v běžných školách?

Mohu vám říci svou zkušenost z naší školy v Truhlářské. V jedné budově je druhý stupeň ZŠ a víceleté gymnázium. První stupeň ZŠ je v jiné budově. V jednotlivých třídách je jedno až dvě děti s AS. Některé třídy jsou bez dětí s AS. Při pravidelných setkáních rodičů a vedení školy se seje kolem 15 rodičů, někteří se nedostaví, tak můj odhad je, že ve škole se integruje 20–25 dětí s AS. Velkou výhodou naší školy je, že asistenti pedagoga jsou stálí zaměstnanci, jsou to lidé, kteří mají dlouholeté zkušenosti a nic je nepřekvapí. Pan učitel Miroslav Vosmik, výchovný poradce na škole a Lucie Bělohávková z APLA Praha napsali knihu *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole*. V knize je použito mnoho příkladů dobré praxe právě z této školy.

V čem potřebují děti s Aspergerovým syndromem ve škole pomoci? A v čem obecně potřebují pomoci ve vzdělávání?

Pomoc a podpora spočívá především v porozumění celé problematice AS. Děti s AS potřebují, aby učitelé nezpochybňovali jejich požadavky, věřili rodičům a neustále byli ve střehu jako jejich rodiče. Škola by měla mít relaxační místnost, kam si může jít dítě s AS během vyučování odpočinout. Může zde psát písemné práce, může si zde psát domácí úkoly, může zde trávit

přestávky. V relaxační by měl být počítač, nějaký koutek pro relaxaci – žíněnky, velké polštáře, aby si dítě mohlo lehnout. Někde mají i bubínky. Učitelé by toto neměli vnímat jako nadstandard, který by chtěli všechny děti, ale jako místo, kde dítě s AS může „vypnout hlavu“. Ale i to se musí mnohdy dítě s AS naučit.

Další podporou je dobře vypracovaný IVP. Měl by být psaný pro konkrétní dítě. S tím pomáhá škole SPC. A pokud SPC doporučí asistenta pedagoga, měla by ho škola zajistit v celém rozsahu a nikoli asistenci

Děti s AS potřebují, aby učitelé nezpochybňovali jejich požadavky a věřili rodičům.

z finančních důvodů krátit. Upřímně si nedovedu představit, jak může někdo od stolu rozhodnout o tom, že dítěti s AS asistenci nedá. Ten člověk si vůbec neuvědomuje, jakému riziku a nátlaku dané dítě s AS vystavuje. A co vše dává do pohybu – vznik problémového chování, úzkosti, deprese, totální vyhoření a vyčerpání rodičů. Takže jedno chybné rozhodnutí, které je ovlivněno pouze financemi, vyvolá celoživotní dopady na několik členů rodiny dítěte s AS.

Dítě s AS potřebuje chápající a empatické učitele, kteří podporují kolektiv třídy a vedou spolužáky k toleranci a vzájemnému pochopení. Ve třídě by měla být nastavena transparentní pravidla, na kterých se

sami děti domluví. A ta by měla být dodržována. Podpora, která plyne z IVP – možnost psát poznámky na notebooku, samostatné ústní zkoušení, psaní písemek v relaxační místnosti, možnost do ní odejít i v průběhu vyučování a pokračovat ve výuce individuálně s asistentem, nemuset psát domácí úkoly, místo výpisků si do sešitu kopírovat odstavce z učebnice, místo diktátů psát doplňovačky, někdy do školy vůbec nedojít, nemuset se účastnit mimoškolních aktivit, neznámkovat v hodinách tělesné výchovy výkon, ale snahu, a to mnohdy i v jiných předmětech – ta by neměla být vnímána jako výhoda, ale jako pomoc.

Obecně děti s AS potřebují být respektovány takové, jaké jsou. A pokud se toto naučí společnost k dětem s AS, budeme z toho těžit všichni.

Záleží na lidech

Existuje v českém vzdělávacím systému dostatečná poradenská pomoc?

Poradenská pomoc existuje ve formě Pedagogicko-psychologických poraden (PPP), SPC, školních psychologů. A opět záleží na lidech, kteří zde pracují. Ze zkušenosti rodiče dítěte s AS mohou říci, že dostatečná není. Aby moje dítě mohlo chodit na základní školu, přestěhovali jsme se z Ústí nad Labem do Prahy. Vím o mnoha rodičích, převážně z Libereckého a Olomouckého kraje, kteří mluví o tom, že se pomoci nedovolají. Liberecký kraj asistenty pedagoga nepodporuje, vím od rodičů, že je zcela běžné, že SPC doporučuje asistenci jen na čtvrtinový

DĚTI S AS potřebují být respektovány takové, jaké jsou. Ostatně to platí nejen pro ně...

Ilustrační foto: CC BY-NC-SA – Romain Tremblay

úvazek. A když škola posbírání čtyři tyto úvazky, pak zažádá o jednoho asistenta a toho přidělí dítěti, které je z pohledu školy nejvíce problémové. Olomoucké SPC bylo zrušeno, rodiče dětí s AS a PAS se celkově nemají na koho obrátit. Byli převedeni do nového SPC, ale paní Mgr. Kateřina Lamačová, která měla v původním SPC problematiku poruch autistického spektra na starosti, v novém SPC místo nedostala. Děti s poruchou autistického spektra přibývá, nepřibývá ale pracovníků, tedy speciálních pedagogů, školních psychologů, kteří by byli vzděláni v problematice PAS.

Učme naše učitele...

Dokážete formulovat, v čem konkrétně by se dalo v této souvislosti pokročit? Co by se mělo a dalo napravit?

Ředitelé by měli podporovat vzdělávání svých učitelů. Neziskové organizace, občanská sdružení nabízejí akreditované kurzy, semináře, kde se mohou učitelé dozdělávat. Rodiče sami často aktivně vyhledávají tyto semináře a nabízí je učitelům, ale učitelé rodičům říkají, že je škola neuvolní z výuky.

Jsem teď seznámena s případem maminky z Litvínova, kde jejího syna v páté třídě chtějí vyloučit za jeho chování, které si škola vykládá jako problémové. Maminka nabídla škole uspořádat pro učitele přednášku o tématice AS, bohužel ze strany školy nulový zájem. Škola je ochotná pouze uspořádat besedu pro spolužáky pod vedením SPC APLA Praha, kterou maminka musí zaplatit.

Dalším systémovým problémem je, že na pedagogických fakultách se o poruchách autistického spektra učitelé nic nenaučí. Děti s AS jsou vzdělávány „běžnými“ pedagogy, ne každý učitel, který má ve své třídě dítě s AS, musí být speciální pedagog. Děti s AS do speciálních škol nepatří. Bohužel se domnívám, že ani speciální pedagogové nemají kvalitní přípravu na výuku dětí s AS.

Na konferenci APLA v říjnu tohoto roku zazněl zajímavý výrok, který si dovoluji parafrázovat: objeví-li se dítě s AS na běžné škole, začne ředitel školy přemýšlet nad tím, kdo mu dá na toto problémové dítě peníze, místo aby se začal zajímat, co bude toto dítě potřebovat za podporu a jak mu jí škola poskytne. Jinými slovy, v našem školním systému převažují finance nad zájmy a potřebami dětí.

Na koho se mohou rodiče obrátit, pokud potřebují pomoci?

Oficiálně se mohou obrátit na jakoukoli PPP, SPC či školního psychologa. Neoficiálně se obrací s prosbou o pomoc na ostatní rodiče na sociálních sítích. Rodiče sami sobě jsou největší oporou. Dalšími, na koho se mohou obrátit, jsou občanská sdružení a neziskové organizace. Nejznámější je APLA, která nabízí diagnostiku PAS, a nyní zahájilo činnost i SPC. Bohužel, protože to není státní instituce, jsou služby placené. Ti rodiče, jejichž děti s AS studují na gymnáziu, mohou využít projektu DUB – důvěra, učení, budoucnost, který byl spuštěn v dubnu 2014 při Víceletém gymnáziu Jiřího Guta – Jarkovského v Praze.

Bob Kartous, EDUin

Jak se projevuje AS?

Aspergerův syndrom se projevuje sníženou kvalitou sociální interakce, dodržováním zaběhnutých rituálů v chování, omezenou nebo netypickou mimikou a gestikulací, stereotypními zájmy, problémy s porozuměním ironie, humoru a metafor. Intelekt je v pásmu normy (tj. IQ > 70), někteří jedinci s AS mají výrazné intelektové nadání (IQ > 130).

Jejich intelekt je normální, jejich sociální a emoční dovednosti však vždy výrazně zaostávají za jejich kognitivním vývojem. Pro děti a někdy i dospělé s Aspergerovým syndromem je náročné rozlišit, které chování je sociálně přijatelné a které nikoliv. Nerozumějí významu zdvořilých gest (narozeninové přání a podobně), uniká jim smysl společenských formalit.

Pro děti s Aspergerovým syndromem je náročné přiměřeně přijmout nebo vyjádřit kompliment, kritiku nebo gratulaci. Chybí jim flexibilita a přizpůsobivost, těžce nesou změny, zejména neplánované. Malým dětem s touto diagnózou často chybí motivace zapojit se do skupinových aktivit, které si oblíbují neurotypické děti. Děti s AS se obvykle cítí jistěji ve společnosti jednoho kamaráda, než ve skupině. Některé děti jsou mezi vrstevníky nejisté a vyhledávají společnost výrazně mladších dětí, které jsou sociálně přibližně na stejné úrovni. Jindy vyhledávají dospělé, kteří jsou zpravidla tolerantnější k jejich zvláštnostem. V případě, že si chtějí hrát s vrstevníky, nevědí, jak se do hry zapojit, nerozumějí pravidlům běžných dětských her a sportů.

ZNÁMKY NEBO SLOVNÍ HODNOCENÍ? Záleží hlavně na tom, jak učitel tyto nástroje používá.

Ilustrační foto: CC BY-NC-SA— John Bebbcock

KOMENTÁŘ

Pokrok místo počítání chyb. Víme však, jak na to?

Otevírá se debata o tom, jak hodnotit děti ve školách. Názory veřejnosti jsou polarizované, jak ukazují například internetové diskuse. Má se hodnotit selhání, nebo zlepšování se?

Na začátku prosince vyvolal na sociálních sítích poměrně velkou vlnu zájmu článek o mapách učebního pokroku, které vytvořila společnost Scio. V současné době je tato aplikace (v režimu testování) souběžně se známkováním využívána více než 150 školami.

Mapy, které mají ambici známkování nahradit, sledují pokrok dítěte v šesti různých oblastech: v matematické gramotnosti, českém jazyce a psaném projevu, anglickém jazyce, přírodovědné gramotnosti, společenských vědách a čtenářské gramotnosti. Každý pokrok se zaznamenává dítěti individuálně a to sleduje svoji cestu na vrchol, pomyslný i ten vizuální. Mapa je totiž zpracovaná formou internetové aplikace, která se odkazuje k prostředí počítačových her.

Známkovat se musí umět

Dítě se tak může porovnávat s ostatními spolužáky, podle autorů aplikace ale daleko spíše sleduje svůj vlastní pokrok.

Zároveň brání tomu, aby děti ve třídě dostávaly nálepky jedničkař, dvojkař, trojkař nebo nedejbože propadlík.

Vlnu prvotního zájmu ale doprovázely velmi rozporuplné reakce, které dobře ilustruje mimo jiné také anketa, která u zmíněného článku probíhala. Ta na otázku: „Považujete hodnocení pokroku za lep-

Mapy učebního pokroku brání tomu, aby děti dostávaly nálepky jedničkař, dvojkař, trojkař nebo propadlík.

ší způsob, než je klasické známkování?“ shromáždila celkem 7 108 hlasů, z toho 3 817 hlasů pro odpověď ANO a 3 261 hlasů pro odpověď NE. Než si na tu otázku odpovíme sami, zkusme se podívat na to, jestli je vůbec smysluplná. Nepřímo se v ní totiž tvrdí, že známkováním není možné hodnotit pokrok dítěte v učení.

„Známky by měly působit motivačně, jen je potřeba umět to dětem podat,“ myslí si Jiří Beneš, učitel současných prvňáčků na základní škole Vratislavova v Praze. Podle něj je důležité, jak se s dětmi pracuje a jestli jim učitel dovede výuku adekvátně přizpůsobit. Měl by je proto nejdříve poznat a zjistit, jak na tom na začátku školního roku jsou. „Do školy přeci nejdou všechny děti připravené na stejné úrovni a je potřeba, aby to, kromě učitelů a rodičů, chápaly i ony,“ vysvětluje Jiří Beneš.

Sám si vyzkoušel děti neznámkovat, ale nakonec se ke známkování vrátil. „Jednička má pro děti větší výpovědní hodnotu. Osobně mám zkušenost, že na vysvědčení si známky užijí víc než slovní hodnocení. Když jsem jim dal to slohové cvičení, vnímal jsem, že jsou zklamané,“ popisuje, proč se rozhodl vrátit zpátky ke známkám, byť jejich používání nevidí nijak dogmaticky. Daleko důležitější, než samotné známky a vysvědčení, jsou podle něj průběžné individuální konzultace s rodiči a zpětná vazba, které by měl žák od

učitele pravidelně dostávat. Zvlášť u dětí na prvním stupni by měl rodič mít dobrý přehled o tom, co se ve škole děje.

Vypracovat slovní hodnocení tak, aby mělo výpovědní hodnotu pro dítě i pro rodiče, není jednoduché. Větší smysl pak má podle Jiřího Beneše ve vyšších ročnících. Problémem podle něj také je, že není jasné, jak rodiče slovní hodnocení pochopí, jak budou rozumět rozdílu v tom, když se napíše „umíš“ nebo „seznámil ses“. Ve chvíli, kdy by pak pro porovnání a lepší pochopení začal vytvářet škálu těchto výrazů a slovních spojení, dostal by se opět k formálnímu hodnocení, které by podle jeho názoru jen suplovalo známkování.

Kromě samotného známkování a zpětné vazby pracuje Jiří Beneš i na tom, aby naučil děti sebehodnocení. „Snažíme se, zatím máme notýsky, do kterých si děti dávají známky za jednotlivé úkoly. Je to postupný proces, chodí do školy teprve pár měsíců. Zatím se měly samy nad sebou zamyslet, postupně jim pak začnu dávat i zpětnou vazbu. Záměrem je, aby získaly reálný náhled na sebe a na svoji práci v hodinách,“ popisuje další složku hodnocení, kterou při vyučování využívá. „Nechci děti srovnávat, ale hodnotit to, jak se dítě samo snaží, jaký dělá pokrok. Nakonec ony mají celkem dobrou představu o tom, jak na tom jsou, a pak už jde jen o učitele, jak s tím pracuje,“ dodává.

Známkování nám nechybí

První třídu a první rok bez známek má za sebou Honzík (jméno dítěte bylo na žádost rodičů změněno), který chodí do ZŠ Londýnská v Praze. Tam systémem známkování programově opustili. A jak hodnocení v této škole vypadá a co se z něj mohou dozvědět rodiče? „Jednou za čtvrt roku dostáváme shrnutí různých oblastí v podobě schůdků, na kterých je vyznačeno, kde by dítě mělo být a kde se reálně nachází,“ popisuje maminka Honzika systém hodnocení ve škole.

„Myslela jsem si, že to pro mě bude dostatečná informace, ale nakonec jsem zjistila, že je třeba chodit na konzultace a zabývat se o to, jak se dítěti ve škole daří. Jinak snadno ztratíte přehled. Nikdy bych si to nemyslela, ale přijde mi, že známky jsou takové jednoznačnější v tom, že člověk přesně ví, kde je potřeba přidat,“ vysvětluje, jaké má podle ní tento způsob hodnocení limity. Chybí jí také srovnání s ostatními, které by díky známám měla. „Třeba když píšou diktát, kdybych věděla, že jsou děti, které z něj mají jed-

ničky a moje dítě z něj má pětku, tak by mi bylo jasné, že máme problém. Takhle nemám vůbec srovnání, a i když vidím nějaké jeho práce, které nejsou úplně dobré, tak si řeknu, že to budeme víc cvičit, ale nevnímám to jako alarmující,“ doplňuje. Na druhou stranu ví, že když se paní učitelky přímo zeptá, dozví se, jak na tom syn v rámci kolektivu je. A nakonec uznává, že k signalizaci možných problémů slouží i zmíněné čtvrtletní schůdky.

6

Tolik oblastí sledují mapy učebního pokroku. Jde o matematickou gramotnost, český jazyk a psaný projev, čtenářskou gramotnost, společenských vědy a přírodovědnou gramotnost.

Každopádně Honzíkovi, podle všeho, hodnocení v podobě známek nechybí. „Myslím, že on hodnocení vůbec nevnímá. Vysvědčení si ani nepřečetl, to jsme mu četli my, ale nemám pocit, že by ho to nějak zvlášť zajímalo,“ popisuje, jak zakončili první školní rok. Občas dostanou děti za splněný úkol smajlíka nebo plus a z toho má syn podle jejich slov sice radost, ale jen docela malou. Navíc jako rodiče oceňují, že ve třídě nevzniká soutěživé prostředí, děti mají mnohem větší tendenci si pomáhat, než se předhánět ve výsledcích. Podporuje se jejich motivace a nestává se, že by se kvůli známce bál někdo jít do školy nebo ze školy domů.

Zdá se, že ještě důležitější než to, jaký nástroj učitel používá, je to, jak ho používá. A hlavně, jestli dětem pomáhá porozumět tomu, jak se učit.

Kromě obšírnějšího slovního hodnocení a průběžných záznamů pokroků ve formě schůdků se ve třídě čas od času konají schůzky ve formátu rodič – dítě – učitel, jejichž součástí by mělo být i sebehodnocení dítěte. To se ale podle slov maminky zatím příliš bohužel nedaří. „Myslím si, že hodně záleží především na pedagogovi, jak to celé pojme. Také jsou na to možná ještě v první třídě příliš malí, ale tripartity, podle mého názoru, nefungují úplně tak, jak by mohly a měly,“ popisuje své zkušenosti se schůzkami ve trojici. „Zatím to

bylo hodně o tom, že mluvila paní učitelka. Měli bychom se ale více zapojit i my a svůj prostor by během tohoto setkání mělo dostat i dítě. To se ale zatím spíš neděje,“ uzavírá.

Chceme vědět, co děti umí?

Zdá se, že ještě důležitější než to, jaký nástroj hodnocení učitel ve své třídě používá, je to, jak ho používá. A hlavně, jestli dětem pomáhá porozumět tomu, jak se učit. Poměrně nedávno se v některých školách začala používat tzv. portfolia. Jsou to vlastně takové sbírky důkazů o tom, co dítě umí. Můžou mít formu desek, kam se jednotlivé věci shromažďují fyzicky, dokumentů pdf, kde najdete podrobné shrnutí, a v poslední době, se stále častějším využíváním technologií, začínají vznikat i elektronické nástroje.

„Většina rodičů shromažďuje první obrázky svých ratolestí z mateřských a základních škol a různých zájmových kroužků. Děti si je pečlivě uschovávají, rády si jimi samy listují a ještě radši je ukazují ostatním dětem i dospělým. Je zajímavé zamyslet se nad tím, proč tomu tak je,“ říká Kristýna Švorcová ze společnosti EDUin, která se podílela na nové elektronické aplikaci „Co umím“. Ta umožňuje shromažďovat důkazy o tom, co dítě dokázalo jak ve škole, tak i mimo ni a zároveň dává prostor i pro sebehodnocení, protože popis důkazu – tedy v čem spočívá jejich hodnota a o čem vypovídají – zapisuje do připraveného portfolia dítěte samo.

„Důležité je, že takové portfolio zaznamenává úspěchy dítěte a jeho vývoj v čase. Může tak poskytnout ucelenější obrázek o tom, co dítě zajímá, v čem se rozvíjí a v čem by případně potřebovalo pomoci. Navíc to podporuje i sebevědomí, když vidím na jednom místě, co všechno umím, dává mi to odvalu k tomu vyzkoušet další zajímavé věci,“ dodává Kristýna Švorcová.

Stejně jako o mapy učebního pokroku ani o elektronické portfolio „Co umím“ školy zatím neprojevují zájem v nějak masovém měřítku. Když to zobecníme, dovede si podle uvedené ankety a probíhající diskuse dobrá polovina veřejnosti jen těžko představit, že bychom měli změnit nebo dokonce opustit zavedený systém známkování a děti by měly být hodnoceny za to, co umí, a ne ve stylu dvě chyby trojka. Předpokládejme, že to zahrnuje jak rodičovskou, tak učitelskou veřejnost.

Kateřina Lánská

V Kladenském předškolním klubu to funguje podobně jako v jiných mateřských školách.

Foto: Archiv Tereza Mádlová

Moje malá mise aneb den učitelky v předškolním klubu

Tereza Mádlová vypráví příběh jednoho obyčejného dne v předškolním klubu pro chudé.

Klasická melodie už několik týdnů. Rozlepiť oči. Zvykla jsem si na brzké vstávání. Snídaně, pusa napůl spícímu příteli a rychle na zastávku Dejvická. Každé ráno stejný spoj mířící do Kladna. Cesta netrvá dlouho. Většinou ji trávím koukáním z okna a přemýšlením nad vším možným. V poslední době hlavně nad smyslem svojí práce v předškolním klubu. Dochází do něj děti ve věku od tří do sedmi let většinou ze sociálně znevýhodněného prostředí. Funguje už přes rok. Úspěšně. Klub si vybudoval dobré jméno a vyvolal u rodičů velký zájem. Jenže! Hrozí, že mu stejně jako dalším klubům dají červenou.

Výzva

Na Pražské vystoupím. Jdu pěšky, mým cílem je „náš Domeček“. Dvoupatrový rodinný dům se zahradou. U dveří jsou rodiče už před osmou. Děti mi podávají ruku na přivítanou a usmívají se. Dobré znamení. Po dvou měsících v klubu vědí, jak to chodí. Přezůvky, odnést svačinu do kapsáře a hurá na hračky. Čekám, až se sejdeme všichni. Jedna rodina přibíhá později, ale v časovém limitu. Klasickou školku si nemohou z finančních důvodů dovolit. Do klubu začali docházet po tlaku pediatričky.

Holčička bude šest let. Když přišla, nemluvila. Dva týdny trvalo, než si do třídy vůbec sedla. Jen se dívala. Hodně mě pozorovala a usmívala se. Selektivní mutismus v kombinaci s romským mateřským jazykem. Výzva. Hlavně netlačit a pomalu, říkám si. Režim klubu je jistota. To by moh-

12

Tolik předškolních klubů provozuje Člověk v tísni. Najdete je v Praze, Chodově, Sokolově, Chomutově, dva v Ústí nad Labem, Liberci, Bílině, Ploužnici, Přerově, Kladně a v Rokycanech.

lo pomoci. Během dne máme dva kroužky. Jeden, kde tvoříme, a druhý, kde zpíváme, tančíme, hrajeme hry a cvičíme. Funguje to podobně jako v jiných mateřských školkách. Bára s tvořivou částí nemá problém. Malování ji baví. Hezky drží tužku. Zadáání vidí u ostatních. Přesto se dneska přihodí něco jinak. V další části dne, při zpívání. Dívám se okolo sebe. Snažím se hodně artikulovat, aby všichni rozuměli textu.

Mimo kroužek, ale už docela blízko, sedí Bára. Otevírá pusku a zpívá beze slov. Nevěřím vlastním očím! To je ohromný pokrok. Od absolutní nedůvěry až k prvnímu překročení vlastních hranic. Trvalo to, ale ten pocit stojí za to. Vystačí mi na celý den. Slyším kukání. U nás totiž zvonek místo zvonění kuká! Rodiče vyzvedávají svá dítka. Podáváme si ruce. Na shledanou zítra. Dopoledne uteklo. Čeká mě administrativa, e-maily, komunikace s kolegyněmi z pobočky, přípravy na další den a plánování návštěv v rodinách.

Tahle práce mi dává smysl, výsledky jsou vidět každý den. Děti dělají pokroky a rodiče se učí, jak spolupracovat s učitelem. Zájem o klub neutuchá a další rodiny se chodí ptát na místo. Je mi líto, že je z kapacitních důvodů odmítám. Čekací listina se rychle plní. Zapisuji si dnešní výjimečný moment. Je mi fajn. Energie mi zbývá. Večer vypnu u squashe. Aktivní odpočinek mám nejraději. Příjemně unavená padnu do postele a dobrou! Zítra je další den. Chci si ho užít. Třeba bude Bára zase „zpívat“.

Tereza Mádlová, Člověk v tísni Kladno, vyšlo v časopise Respekt

Reality show Třída 8. A klade velmi nepříjemné otázky

Opravdu říká, že jsou Romové nevzdělatelní? Jak je možné, že máme jednobarevné třídy?

Už několik čtvrtků za sebou se před desátou hodinou na prvním kanálu České televize vysílá nová reality show nazvaná Třída 8. A. Jde o licenci velmi úspěšného švédského pořadu Klass 9A, kde do přistěhovalecké třídy přišlo několik charismatických učitelů a po zhruba půlročním souboji s kulturními vzorci a osobními nedostatků žáků následoval happy end, kdy si dívky v šátku a černí kluci s kalhotami, co mají rozkrok u kolen, padali do náručí se seversky vyhlížejícími učiteli – intelektuály. Úspěšný pořad pak „opsali“ v několika dalších zemích včetně Slovenska, vždy s víceméně podobným šťastným koncem.

Žádné vzdělání si nezaslouží, aneb rovnou k lopatě...

Česká, přesněji brněnská varianta, je však v čemsi jiná. I tady platí to pozitivní, co se dá o pořadu říct obecně: tedy, že dělá ze vzdělávání veřejně diskutované téma, že ukazuje učitele jako „hrdiny“, a to občas i bez uvozovek, že předvádí velmi zpřímá, s čím se musí umět učitel v dnešní době docela běžně vypořádat. Jinakost je v tom, že škola kousek od brněnského centra je až na dvě tři děti romská.

Takže diskuse, která se na stránkách pořadu vede, se točí skoro výlučně okolo toho, jestli nemají být učitelé na ty romské flákače přísnější, jestli nepatří radši do pomocné (praktické) školy, že je známkuji příliš mírně, že tihle si žádné vzdělání nezaslouží a mají jít rovnou k lopatě. Debata je to na místní poměry pořád ještě docela kultivovaná, přesto mám za to, že není špatné si předtím, než si třeba některou epizodu pustíte, zkusit pár věci uvědomit.

Nenechte se zmást tou jednobarevností třídy. Ano, ledabylost, minimální motivace i oraženost některých žáků jsou nadprůměrné. Ale popravdě se stejnými věcmi se potýkají učitelé běžně i v neromských třídách. Jen je to o chlupe méně vyhraněné.

Nezvladatelnost rozhodně není jen problémem romských žáků.

Není ovšem varující, že jednobarevná třída vůbec mohla vzniknout? Třeba v té švédské bylo přistěhovalců hodně, ale nebyla takhle monokulturní. Jenže v našich školách bohužel přibývá stále rychleji tříd s vybranými dětmi i „vybranými“ dětmi –

Neměl by si každý učitel projít podobnou třídou např. jako asistent pedagoga?

a nic moc neděláme pro to, aby se to změnilo. Jen se nad těmi druhými pohoršujeme. Ale v takové třídě by selhal nejspíš i Komenský. To není problém učitele, ale fakticky ani těch dětí. Spíš systému, který něco takového dopustí i v centru velkého města.

Není divné, že v takovém prostředí je učitel na všechny děti sám? Ve třídě, kterou zabírá kamera, sice popochází asistentka, ale rozhodně to nevypadá, že by pomáhal učitel.

zvládnout situaci. Ve Švédsku do mnohem klidnější třídy často posílali do jedné hodiny dva plnohodnotné učitele. Právě proto, aby se vyučování nezměnilo v krocení divé zvěře. Něco takového se v našich školách prakticky nevyskytuje. Není zvláštní, že ti tři „nejlepší učitelé nasazení do nejhorší školy“ byli tak překvapení, s čím se setkali? Všichni tři nadprůměrně uvažují o své profesi; o tom, jak děti zaujmout a motivovat, ale s nezvladatelnou třídou mají nejspíš první zkušenost. Nemělo by to být tak, že taková kvalifikace by měla být součástí cesty k učitelskému diplomu? Neměl by každý učitel projít podobnou třídou třeba právě jako asistent pedagoga?

Nevzdělatelní nebo jen děti s chybami?

Opravdu jsou všichni Romové stejní a nevzdělavatelní? V tomhle je pořad dobrý. Ukazuje osmáky ve třídě, kde jsou občas na zabití, vidíme i jejich rozhovory před kamerou. A najednou je nevnímáme jako líný dav, ale jako konkrétní, velmi rozdílné lidi s pocity a strachy, kteří by vlastně chtěli být lepší, než jsou, jen se jim to sem tam trochu svezle. Zblízka vůbec nepůsobí jako nevzdělavatelná banda, ale jako lidé, jejichž chybám docela osobně a obvykle rozumíme. Zatím všechny národní varianty třídní reality show skončily optimisticky. Jestli je k tomu nakročeno i v té naší? No, mám o tom pochybnost a nepříjde mi ten výběr romské třídy úplně šťastný.

Ale za jedno si tvůrci pochvalu zaslouží určitě. Tenhle pořad klade minulým, současným i budoucím ministrům školství velmi nepříjemné otázky.

Tomáš Feřtek
článek vyšel na webu
týdeníku Respekt

UČITELKA NEBO ŘEDITELKA? V českém prostředí většinou jedno a to samé.

Ilustrační foto: CC BY-2.0 Ilmifono Oggiono

ANALÝZA

Co trápí ředitele českých škol? Finance a administrativa...

Podle mezinárodního šetření TALIS drtivá většina ředitelů zároveň učí. Většinu času pak tráví různými administrativními úkony, které jim zabírají až polovinu jejich pracovní doby.

O tom, že na učitele jsou v současné době kladeny vysoké nároky, není třeba dlouze polemizovat. Své žáky musejí vybavit dovednostmi, které jim umožní najít v neustále se měnícím a vyvíjejícím světě životní uplatnění. Při práci přitom musejí svůj přístup přizpůsobovat individuálním potřebám jednotlivých žáků, kteří do školy přicházejí z různého kulturního a sociálního prostředí. V podobně náročných podmínkách však pracují nejen učitelé, ale i ředitelé škol. Chceme-li, aby byli učitelé a ředitelé ve své práci úspěšní, musíme jim k tomu vytvořit patřičné podmínky. A ruku na srdce, ne vždy tomu tak je.

Ředitel a učitel v jednom

Jedním z prvních kroků, který povede k nápravě často neutěšeného stavu, je zjistit, jak sami učitelé či ředitelé škol svoji situaci vnímají. Právě tomu se věnuje mezinárodní šetření o vyučování a učení TALIS (Teaching and Learning International Survey). V České republice ho naposledy uskutečnila Česká školní inspekce v roce 2013 a zúčastnilo se ho 220 ředitelů a 3219 učitelů. V tomto čísle časopisu Zvoník se podívá-

me na to, jak hodnotí podmínky, ve kterých vykonávají svoji práci ředitelé škol.

V České republice působí ředitelé ve své funkci v průměru 10 let, čímž se významně neodlišují od mezinárodního průměru. Začínající ředitelé s praxí do 3 let tvoří v ČR 18 procent, jsou však země, které mají třetinu

90

Tolik procent českých ředitelů kombinuje svoji funkci s prací učitele. Na rozdíl od ostatních zemí, kde tak činí pouze 35 procent.

a více začínajících ředitelů. Šetření také potvrdilo, že ve většině zemí včetně Česka se ředitelé rekrutují z pozic učitelů. Jako učitelé pracovali/pracují ředitelé v Česku v průměru 18 let.

Na rozdíl od jiných zemí však čeští ředitelé práci učitele zastávají i během řízení školy. Společně s Bulharskem, Malajsíí a

Slovenskem patří Česká republika ke státům, kde 90 procent a více ředitelů kombinuje ředitelské a vyučovací povinnosti. Průměrný podíl ředitelů, kteří zároveň vyučují, se přitom v zemích zapojených do šetření pohybuje okolo 35 procent.

Jak sami ředitelé uvádějí, největší podíl svého pracovního času věnují administrativním úkonům a poradám. Společně s Dánskem, Nizozemskem a Švédskem se tak ČR řadí mezi země, kde je tento podíl nejvyšší. „Administrativním úkonům věnují ředitelé celou polovinu svého pracovního času,“ řekl k tomu ústřední školní inspektor Tomáš Zatloukal a dodal, že daleko méně prostoru pak zbývá na činnosti zaměřené na řízení pedagogického procesu (22 %), komunikaci s žáky (10 %) či rodiči (8 %), na jednání s místní komunitou lidí či představiteli obchodu či průmyslu ze stejné obce či kraje (5 %). Jiným činností věnují ředitelé v České republice v průměru 5 procent ze svého pracovního času.

„Navíc 94 procent ředitelů škol uvedlo, že často nebo velmi často kontrolují školní dokumentaci a řeší různé administrativ-

CO TRÁPÍ ČESKÉ ŠKOLY? Podle ředitelů nedostatek finančních prostředků, vládní nařízení a velká pracovní zátěž. Ilustrační foto: CC BY-2.0 Jenny Hopkins

ní záležitosti. Jde o nadprůměrný a v mezinárodním srovnání nejvyšší podíl, který čeští ředitelé škol musí věnovat této oblasti," doplnil k tomu ústřední školní inspektor. Mezinárodní průměr přitom činí 61 procent.

Sdílení odpovědnosti

Ve srovnání s mezinárodním průměrem, reprezentovaným šetřením TALIS, nižší podíl ředitelů v České republice spolupracoval s řediteli dalších škol (37 %) a řešil problémy s rozvrhem hodin (20 %). Téměř devět desetin ředitelů pracovalo na plánu profesního rozvoje svých zaměstnanců a využívalo výsledky žáků a hodnocení jejich úspěšnosti při tvorbě vzdělávacích cílů školy a jejích programů. Účast ředitelů v profesních sítích, výzkumných skupinách a při mentorování byla za sledované období v Česku ve srovnání s mezinárodním průměrem poměrně nízká (28 % v ČR oproti 51 % v mezinárodním průměru). Naopak vysoký podíl ředitelů (více než 80 % v ČR i v mezinárodním průměru) se zapojil do vzdělávacích kurzů, konferencí nebo hospitací určených pro ředitele školy.

A jak je to se sdílením odpovědnosti? Ředitelé českých škol konzultují svá rozhodnutí s ostatními aktéry (vedení školy, učitelé, školská rada, správní orgány...) nejčastěji u nabídky a obsahu předmětů a seminářů, při určování kázeňských zásad a u postupů pro hodnocení žáků (78 %). Naopak nejméně tak činí při rozhodování o přijetí žáků, při stanovování nástupních platů učitelů a při rozhodování o jejich dočasném či trvalém propouštění.

Zde se tato hodnota pohybuje pouze v rozmezí 19 – 25 procent.

Spokojený ředitel

Zajímavý je údaj, který popisuje spokojenost ředitelů se svojí prací. Ta velmi často souvisí s pedagogickým stylem vedení školy a sdíleným vedením. Ředitelé, kteří tyto způsoby využívají ve větší míře, vykazují v zaměstnání vyšší spokojenost. To samé bylo zjištěno také v dalších sledovaných zemích. Spokojenost ředitelů ve větší míře, včetně České republiky, pozitivně souvisí také se školním klimatem. Obecně lze říci, že čím více v něm převládá vzájemný respekt, tím je klima přívětivější a tím pádem roste i spokojenost v zaměstnání. Mimochodem, téměř všichni ředitelé v ČR

(98 %) by svou školu doporučili jako dobré pracoviště a nechtěli by přejít na jinou školu, kdyby to bylo možné.

A čím se v ČR cítí ředitelé nejvíce omezeni? Nedostatečnými finančními prostředky a rozpočtem školy (93 % ředitelů), vládními nařízeními a předpisy (89 %), velkou pracovní zátěží a odpovědností v práci (82 %) a platovým systémem založeným na kariéřním postupu (73 %). Tyto překážky uváděli ředitelé v ČR oproti mezinárodnímu průměru ve větší míře. Naopak nejméně je efektivita jejich práce omezena absencemi učitelů (32 %) a nedostatkem příležitostí a podpory pro vlastní profesní vzdělávání (29 %).

Martin Kovalčík

Nabídka vzdělávacích kurzů pro učitele na rok 2015

Konceptuální vyučování

- Olomouc 6. – 7. 2.
- Tábor 2. – 3. 3.
- Kladno 5. – 6. 3.
- Liberec 10. – 11. 4.
- Jihlava 8. – 9. 5.
- Plzeň 5. – 6. 6.

Podpora čtenářských dovedností

- Brno 24. – 25. 2.
- Plzeň 27. – 28. 4.

Jazyková podpora dětí

- Liberec 15. – 16. 1.
- Olomouc 19. – 20. 1.
- Plzeň 22. – 23. 1.
- Jihlava 29. – 30. 1.
- Hradec Králové 5. – 6. 2.

- Vsetín 9. – 10. 2.
- Ostrava 12. – 13. 2.
- Pardubice 9. – 10. 3.
- Ústí nad Labem 16. – 17. 3.
- Karlovy Vary 23. – 24. 3.
- Tábor 2. – 3. 4.
- Brno 13. – 14. 4.
- Kladno 20. – 21. 4.
- Olomouc 11. – 12. 5.
- Plzeň 25. – 26. 5.

Komunikace rodičů a MŠ

- Ostrava 5. – 6. 1.
- Ústí nad Labem 12. – 13. 1.
- Brno 19. – 20. 1.
- Pardubice 26. – 27. 1.
- Karlovy Vary 2. – 3. 2.
- Tábor 16. – 17. 2.

- Kladno 23. – 24. 2.
- Vsetín 2. – 3. 3.
- Liberec 9. – 10. 3.
- Plzeň 16. – 17. 3.
- Jihlava 23. – 24. 3.
- Olomouc 30. – 31. 3.
- Hradec Králové 13. – 14. 4.
- Ústí nad Labem 20. – 21. 4.
- Brno 4. – 5. 5.

Rozvoj prosociálních dovedností

Seznam kurzů najdete na straně 23.

Své přihlášky prosím posílejte na:
martina.francuchova@clovekvtsni.cz

Deficit nebo potenciál aneb není školka jako školka

Saša Uhlová zprostředkovává zkušenosti své kamarádky se školkou ve Finsku a následný kontrast po návratu do ČR. Ve finské školce byly děti výborně pedagogicky vedené.

„A jak bylo ve školce?“ ptala jsem se kamarádky, která se před nedávnem vrátila z několikaměsíčního pobytu ve Finsku, kde byla se svou čtyřletou dcerou. „Záleží jak kde,“ odpověděla mi pod dojmem návratu do Prahy a čerstvých zkušeností z české školky. Zajímá mě to Finsko, říkám jí. „Ve Finsku to bylo super,“ odpověděla a vyprávěla o školce, kde bylo dvacet dětí na pět pedagogů. Byla to bilingvní finsko-anglická školka, den začínal snídaní, takže děti přijížděly a připojovaly se k jídlu, a přitom samotná snídaně již byla lekcí angličtiny.

Děti byly výborně pedagogicky vedené a rozvíjené, nehrálo roli, že dcera mé kamarádky z počátku nehovořila ani jedním jazykem. Každý den za každého počasí chodily děti dvakrát denně na delší procházku, takže holčička byla celou dobu zdravá a ve výborné fyzické kondici. Ale nejlepší bylo, že její dceru každý den za něco pochválili.

Jak je samostatná a kreativní...

„Byla jsem z České republiky zvyklá bát se, co zase uslyším, co opět provedla, jak neposlušela učitelky, ale když jsem tam pro ni přišla, říkali: ona je tak aktivní oproti jiným dětem, jak je samostatná a kreativní a nezávislá! Každý den něco pěkného,“ popisuje kamarádka ráj na zemi. Nebyla to žádná alternativní, nebo snobská školka, byla to obyčejná školka z předměstí. Když tam kamarádka dceru dávala, poprosily ji učitelky, aby jim napsala foneticky patnáct základních vět v češtině a všechny učitelky se je naučily. Zanedlouho už čtyřletá holčička brebentila spokojeně anglicky a rozuměla finsky.

Při odjezdu napsali ze školky hodnocení, aby v další vzdělávací instituci věděli, jaké má dítě dovednosti a jak s ním nejlépe pedagogicky pracovat. To obsahovalo vedle pozitivních charakteristik i body, které je třeba u malé dívky rozvíjet. Ovšem způsob, kterým to formulovali, byl opět zaměřený na potenciál dítěte (kde by co šlo rozvíjet) a nikoliv na deficit, tedy jako výčet problémů. Holčička svou školku milo-

vala, i její máma byla šťastná, že ji nechává v místě, kde je tak spokojená a kde ji mají rádi.

A pak přišel návrat do České republiky a vstup do nové školky. Matku s dcerou zde přivítala učitelka s pětaticetiletou praxí, která hned poznala, že se jedná

„Každý den za každého počasí chodily děti na delší procházku. Nejlepší ale bylo, že její dceru každý den za něco pochválili.“

o problémové dítě a začala už druhý den mluvit o tom, že má poruchy chování a že se nedokáže koncentrovat. Zprávu z finské školky vidět v té české nechtěli („To my nepotřebujeme. Na co by nám byla?“), stejně byla anglicky. Paní učitelka se bránila i tomu, aby se dívka zúčastnila vánoční besídky, protože se prý nestihne naučit básničky. Když jí matka oponovala, že paměť má výbornou, a že se s ní básničky doučí, odvětila: vždyť se špatně soustředí, to já poznám (dělá to už dlouho, pozná zřejmě všechno).

„Pedagogika potenciálu snižuje stres všech zúčastněných: dětí, rodičů, ale i samotných pedagogů.“

Na prosbu, aby dítě oslovovala zdrobnělinou místo strohou oficiální podobou jména (Anička místo Anna), reagovala odmítavě: „Máme tu dvacet osm dětí, kdybych si u všech měla pamatovat, jak jim mám říkat, musela bych se z toho zbláznit.“ K dobru nové paní učitelky můžeme připsat, že se po dvou dnech divila, když se holčička básničky rychle naučila, ale celkový pohled se nezměnil, dítě problé-

mové zůstává a kamarádka pomýšlí na to, že najde školku jinou.

Připomnělo mi to můj vlastní zápis do školky před pěti lety. Potřebovala jsem tehdy zapsat dvě děti, jedno čtyřleté a druhé v předškolním věku. Přišla jsem do vytipované školky a paní ředitelka si se mnou chvíli povídala. Moji synové si mezitím hráli venku, lezli po zídce.

Vyšla jsem s paní ředitelkou po chvíli ven a ona se na moje syny podívala a řekla: Jsou hyperaktivní, že jo? To já poznám. Ač se mě to dotklo, snažila jsem se jí vysvětlit, že jsou sice živější, ale že dokáží celé hodiny poslouchat v klidu moje čtení, nebo vyprávění, takže hyperaktivní asi nebudou. Nakonec jsem zvolila školku jinou a dobře jsem udělala. Přesto, že jsme do ní dojížděli.

Co se asi děje za zdmi školek

S bolestí se dívám na průvody dětí ze školek na ulici, když na ně paní učitelky hrubě křičí a nadávají jim. Nebo je dokonce plácnou přes zadek, táhnou neurvale za ruku... Není to žádná výjimka, vídávám to celkem často a říkám si, co se asi děje za zdmi školek, když si takové chování vůči dětem dovolí na ulici.

„Také si kladu otázku, zda jsou relativně větší pozitivní změny v základních školách způsobené tím, že tam chodí děti, které už doma umějí říct, když se k nim někdo chová nepatřičně, nebo zda je to hlavně tím, že školek je na rozdíl od škol tak zoufale málo.“

Pedagogika potenciálu, kterou praktikují ve finských školkách, a samsmozejm i v některých českých, snižuje stres všech zúčastněných: dětí, rodičů, ale i samotných pedagogů. Kde přesně vězí zakopaný pes, že se v naší zemi reformovat školky příliš nedaří, netuším. Ale moc mě to zajímá, ostatně letos bych ráda zapsala další dítě do školky...

Saša Uhlová, článek vyšel v deníku Referendum

SUE JENNINGS, autorka knihy Úvod do dramaterapie – Divadlo a léčba: Ariadnina nit křtí její české vydání.

Foto: Kateřina Lánská

RECENZE **Hraní je možností, jak prožít konflikt a promluvit si o něm**

Kniha Úvod do dramaterapie ukazuje, jak tato metoda pomáhá pochopit dětské chování.

Na konci listopadu proběhl v Centru Člověka v tísní křest knihy Úvod do dramaterapie – Divadlo a léčba: Ariadnina nit. Knihu napsala lektorka této metody Sue Jennings a vychází pod hlavičkou Asociace dramaterapeutů České republiky v nakladatelství Jalna. Jedná se o vůbec první knihu o této terapeutické metodě přeloženou do češtiny.

Lidé znají muzikoterapii, arteterapii, ale dramaterapie je stále vnímána jako pouhý soubor her a cvičení. Vztah mezi dramaterapií a divadlem samotným není stále tak zřejmý. Právě to se Sue Jennings snaží ve své knize změnit. Vysvětluje v ní, jak se dramaterapie využívá při práci s nejrůznějšími skupinami lidí. Mimo jiné v ní ukazuje i to, že je to metoda vhodná zvláště pro práci s malými dětmi, protože jim pomáhá pochopit pocity a změnit jejich chování, pokud je třeba. Dobře funguje nejen u malých dětí, ale i při práci s teenagery.

„Dramaterapie také pomáhá dozrát dětem, které jsou zanedbané nebo v nějakém ohledu pozadu oproti svým spolužákům,“ tvrdí Sue Jennings, která se křtu přeložené knihy osobně zúčastnila. Dovolí jim projít si důkladně všemi emocemi, které prožívají. To pomáhá řešit problémy s chováním

dětí, kterému jsou v současnosti, podle Sue Jennings, učitelé velmi často vystaveni. Právě zde může být dramaterapie velmi dobrým pomocníkem.

Učitelům pomáhá chápat své žáky

Nejde o to problematické chování za každou cenu zastavit a potlačit, jde o to mu porozumět a změnit ho. Učitelé, kteří dramaterapii využívají, posilují svou schopnost komunikace s dětmi i s dospělými, lépe rozumějí tomu, co se kolem nich děje a co ostatní v různých situacích prožívají. „Uplatňování postupů dramaterapie vede k tomu, že se proměňuje naše schopnost socializace, a proto by tato metoda měla být součástí vzdělávání v každé škole,“ myslí si Sue Jennings.

Kniha je velmi dobrou praktickou pomůckou, vedle mnoha příkladů obsahuje cvičení a dotazníky použitelné v praxi se studenty. Do češtiny ji přeložil Štěpán Smolík, jeden ze dvou lektorů kurzu „Rozvoj prosociálních dovedností u dětí v prostředí MŠ“, který nabízí projekt „Pojďte do školky!“ pedagogům mateřských škol.

Kateřina Lánská

Nabídka kurzu:

Cílem kurzu „Rozvoj prosociálních dovedností u dětí v prostředí MŠ“ je:

- ukázat, jak můžete s využitím expresivních přístupů aktivně zapojit všechny děti v daném kolektivu
- jak uplatnit alternativní formy práce s dětmi zaměřené na individuální práci a práci se skupinou
- podpořit kreativitu i práci se skupinovou dynamikou
- nabídnout nástroje pro práci s dětmi se specifickými potřebami (ADHD, poruchy chování, mentální hendikep, nadané děti, děti z prostředí sociálních menšin apod.).

Termíny kurzů v roce 2015:

- Vsetín 21. – 22. 1.
- Tábor 28. – 29. 1.
- Liberec 4. – 5. 2.
- Jihlava 18. – 19. 2.
- Pardubice 25. – 26. 2.
- Hradec Králové 11. – 12. 3.
- Brno 18. – 19. 3.
- Plzeň 1. – 2. 4.
- Karlovy Vary 8. – 9. 4.
- Jihlava 22. – 23. 4.

V případě zájmu zasílejte prosím své přihlášky na emailovou adresu: martina.francuchova@clovekvtsni.cz

INVESTICE DO ROZVOJE A VZDĚLÁVÁNÍ

Časopis ZVONÍ! vznikl jako součást projektu Pojdte do školky!
Projektu se účastní tyto organizace: Člověk v tísni, o.p.s., IQ Roma servis, Cheiron T, o.p.s.,
Diecézní charita Brno, pobočka Jihlava, Tady a teď, o.p.s., Sdružení sociálních asistentů,
Diakonie ČCE Vsetín, Salinger, o.s. a Amalthea, o.s.

Redakce: Martin Kovalčík, Kateřina Lánská, Bohdana Bělorová. Grafická úprava: Jiří Novák.
Vydává Člověk v tísni, o.p.s., Šafaříkova 24, Praha 2, PSČ: 120 00. Kontakt: martin.kovalcik@clovekvtsini.cz